

MANİSA İLİNİN NÜFUS GELİŞİMİ VE ÖZELLİKLERİ

Dr. Nuran TAŞLIGİL*

GİRİŞ

Bugün olduğu gibi Antik Çağda da doğu ile batıyı, kuzey ile güneyi birbirine bağlayan yollar üzerinde bulunan Manisa ili 13785 km² yer kaplamakta ve Ege Bölgesinin yüzölçümünün % 16,3' nü oluşturmaktadır. 1990 Sayım yılına göre ilin nüfusu 1151799 olup, Türkiye illerini nüfus büyüklüğüne göre sıralamasında 10. Ege Bölgesinde İzmir'den sonra 2. sırada bulunmaktadır.

Bu yazıda yerleşme tarihi çok eskiye inen Manisa ilinin Cumhuriyet dönemindeki nüfus gelişimi ve özellikleri üzerinde durulacaktır. Nüfus hareketlerine geçmeden önce ilin kısaca tarihçesine göz atarsak: Yapılan araştırmalarda yerleşme tarihinin M. Ö. III hatta IV. bin yıla kadar indiği (AKŞİT 1983) ve il içindeki bazı anıtlardan Hitit egemenliğinin buralara kadar uzandığı anlaşılmaktadır.(AKŞİT 1983) Daha sonra sırasıyla Lidyalıların, Perslerin, Büyük İskender'in ve onun haleflerinin eline geçer. Seleukhoslardan sonra Bergama Krallığı, Roma ve Bizans imparatorluğunun egemenliğinde kalır. Anadolu Selçuklu imparatorluğunun dağılışından sonra Saruhan Beyliğine başkentlik eder ve nihayet 1410 yılında Osmanlı imparatorluğuna katılır.

Batı Anadolu'yu İran ve Uzak doğu'ya bağlayan yolun üzerinde yer alan il, sahip olduğu elverişli coğrafi koşullar yüzünden bir çok savaşlara sahne olmuş, yerleşme tarihi boyunca bazan dini, bazan idarî bazen de ekonomik bir merkez olarak tarihin her dönemde büyük bir nüfus barındırmıştır.

Osmanlı dönemindeki idari taksimata göre Saruhan Sancağı olarak anılan Manisa ilinin 19 yy. sonunda nüfusu V. Cuinet tarafından 354.000 F. Rougan tarafından ise 329 629 olarak verilmiştir. (ROUGAN 1982).Oysa Hicrî 1308 (Miladi 1890-1891) yılına ait Aydın salnamesinde 322 793 kişinin yaşadığı belirtilmektedir. Birbirine yakın fakat farklı değerlerle ifade edilen nüfusun 20 yüzyılın başında yaklaşık 300. 000 olduğu düşünülebilir. Birinci Dünya Savaşı ve özellikle işgal yıllarında nüfusun büyük bir kısmı savaşta can verirken bir kısmı da başta İzmir olmak üzere başka şehirlere göç ederek büyük nüfus kaybına sebep olmuştur.

* Marmara Üniv. Atatürk Eğitim Fak. Coğrafya Bölümü

MANİSA İLİNDE NÜFUSUN GELİŞİMİ VE ÖZELLİKLERİ

İlin nüfusunu ve bu nüfusun gelişimini Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren başlayan ve periyodik olarak yapılan sayımlardan öğrenmek mümkündür.(1)

1927 yılında Manisa ilinin nüfusu, 1953 yılında Uşak iline bağlanan Esmе ilçesi ile beraber 374 013 dır. 1990 yılı Nüfus sayımı geçici sonuçlarına göre il nüfusu 1151 799' a yükselerek 63 yıl içinde yaklaşık 3.1 misli artmıştır. 1927 yılında 13 648 270 olan Türkiye nüfusu ise 1990 yılında 56.969.109 ulaşarak 4 misli (4.1) artış göstermiştir.

1927 ve 1990 yılları arasında Türkiye ve Manisa ilinin nüfuslarıyla yıllık artış oranları Tablo: I de gösterilmiştir. Buna göre il nüfusu 1927 yılından bu yana devamlı olarak artmıştır. Bu artış bir yandan doğun fazlasından öte yanda da ilin göç almasından kaynaklanmıştır.

Tablo: I: 1927-1990 Sayım yılları Arasında Türkiye ve Manisa İlinin Nüfusu ve Artış Bindeleri.

Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllıkları B. D. İ. E. Yayınları.

Sayım Yılı	Türkiye Nüfusu	Yıllık Artış %0	Manisa İli	Yıllık Artış %0
1927	1.3648.270	-	374.013	-
1935	1.6158.018	21.10	426.237	13.42
1940	1.7820.950	19.59	455.812	7.31
1945	1.8790.174	10.59	472.789	7.10
1950	2.0947.188	21.73	520.091	15.55
1955	2.4064.763	27.75	562.155	31.21
1960	2.7754.820	28.53	657.104	26.06
1965	3.1391.421	24.62	748.545	14.70
1970	3.5605.176	25.19	805.650	15.91
1975	4.0347.719	25.00	872.375	15.34
1980	4.4736.957	20.65	941.941	15.18
1985	50.664.458	24.88	1.051.130	21.74
1990	56.969.109	23.16	1.151.799	18.83

Çevresindeki illerin ziraat imkanları sınırlı dağlık kesimlerinden, önemli miktarda nüfus Manisa'ya göç etmiştir. Kütahya, Balıkesir, Uşak, Denizli ve hatta İzmir doğumlu kişilerin il nüfusu içinde önemli yer tutmaları bu durumu doğrulamaktadır. Sulama, gübreleme, ilaçlama, münavebe, senede iki ürün alma gibi ziraat teknikleriyle potansiyeli artan il daha fazla sayıda insanı besleyebilme imkanına kavuşmuş, geçim kaynakları sınırlı çevre illeri için çekim

(1) Nüfus ile ilgili bütün veriler B.D.İ.E. Genel Nüfus sayımlarından alınmıştır.

merkezi oluşturmuştur. Ancak devamlı olarak artan nüfusun miktarı ve oranı sayım yıllarına göre değişmekte ve büyük farklar görülmektedir. 1935-1940, 1940-1945 dönemlerinde olduğu gibi çok düşük (%07.31 ve %07.10) veya 1950-1955, 1955-1960 dönemlerinde olduğu gibi oldukça yüksek (%0 31.21 ve %0 26.06) değerler göstermektedir. Bu durum Türkiye nüfus artışına benzemektedir. Zira birinci dönem Türkiye'de nüfusun en yavaş, ikincisi ise en hızlı arttığı devredir. 1960 yılından bu yana ilin nüfusu 1980-1985 dönemi hariç birbirine yakın değerlerle muntazam bir tempoyla artmaktadır.

1985-1990 yılları arasında ise ilin %018.83 olan yıllık nüfus artış oranı Ege Bölgesinin diğer illeriyle mukayese edildiğinde biraz düşüktür. Zira aynı dönemde İzmir 'in artış oranı %0 30.53 Muğla'nın %0 29.79, Denizli'nin %0 27.21, Aydın'ın %0 21.06 olup sadece Kütahya (%0 17.75) ve Uşak (%0 13.53) illeri Manisa'dan daha düşük bir artış oranına sahiptirler.

İlin toplam nüfusunda görülen artış ilçe merkezleriyle kırsal kesimde oldukça farklıdır. Tablo II. de görüldüğü gibi 1927 yılında kırsal kesimin nüfusu 244 486 iken 1990 yılında 562259 a 2.3 misli, kentsel nüfus 108 481 den 589 540 a yaklaşık 5.4 misli artmış bulunmaktadır.

Tablo: II: 1927-1990 Sayım Yılları Arasında Manisa İli Kırsal ve Kentsel Nüfus.

<u>Yıllar</u>	<u>Kırsal Nüfus</u>	<u>Kentsel Nüfus</u>
1927	244 486	108 481
1935	302 942	123 295
1940	317 684	138 128
1945	338 482	134 307
1950	373 018	146 301
1955	390 158	171 997
1960	428 978	228 126
1965	482 688	265 857
1970	506 448	229 202
1975	530 881	341 489
1980	534 687	407 254
1985	568 233	481 897
1990	562 259	589 540

Bu durumda kırsal nüfus, kentsel nüfusa göre az artmış gibi görünmektedir. Oysa bilindiği gibi kırsal kesimde doğum oranı

yüksektir. Çok çeşitli sebeplerden dolayı şehirlere hatta, dış ülkelere olan göçler artışın düşük olmasına sebep olmaktadır.

1927 yılından 1985 yılına kadar kırsal kesimin nüfusunda sayım yılları arasında oran olarak farklı, fakat devamlı bir artış söz konusudur, ancak bu durum 1985 den sonra değişmiş kırsal nüfus 1985 yılında 568 233 den 1990 yılında 562 259 a düşmüştür.

1990 yılında bir önceki sayım yılına göre % 1 lik bir azalma söz konusudur. Kırsal nüfusta görülen bu azalma ilin bütün ilçelerini kapsamamaktadır.

Tablo III. de de görüldüğü gibi bu azalma daha çok ilin ekili-dikili alanları az, yüksek plato sahalarıyla volkanik arazinin geniş yer

Tablo III: 1985-1990 Sayım Yılları Arasında Manisa İlinin İlçelere Göre Kırsal Nüfusu ve Azalma Oranı.

<u>İlçeler</u>	<u>1985</u>	<u>1990</u>	<u>Yıllık Nüfus Azalması %</u>
Merkez	58561	62875	
Ahmetli	8324	9183	
Akhisar	78450	77955	
Alaşehir	53109	54724	
Demirci	40225	39723	-1.24
Gölmarmara	5049	5077	
Gördes	27032	30403	
Kırkağaç	22873	24062	
Köprübaşı	9730	6862	-29.4
Kula	30512	30048	-1.52
Salihli	60166	64890	
Sarıgöl	23466	22900	-2.41
Saruhanlı	57391	60804	
Selendi	19611	18750	-4.39
Soma	24850	26370	
Turgutlu	26153	27003	

kapladığı, kaynakları son derece kısıtlı olan ilçelerine aittir. Azalma Köprübaşı'nda %o 29.4, Selendi de %o 4.39, Sarıgöl'de %o 2.41 Kula da %o 01.52 ve Demirci'de %o 1.24 oranındadır. Bu ilçelerin kırsal kesiminde yaşayanların bir bölümü başta merkez ilçe olmak üzere yurdumuzun başka yerlerine, özellikle büyük kentlere göç etmektedirler.

Kentsel nüfusa gelince 1940-1945 yılları arasındaki 5 yıllık devre dışında kentsel nüfus da devamlı olarak artmıştır. Artış başlangıçta yavaş, Türkiye genelinde olduğu gibi 1955 yılından, özellikle 1980 yılından sonra büyük bir hızla gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin tümünde izlenen kentleşme olayından Manisa'nın da önemli ölçüde etkilendiği görülmektedir. Kentsel nüfus 1927 yılında 108481 den 589540 a yükselerek 5.4 misli artmıştır.

Kentsel nüfusun ilçelere göre durumuna gelince: 1927 yılından bu yana ilin bütün ilçelerinin nüfusları devamlı olarak artmıştır. Ancak bu artış daha önce de belirtildiği gibi son yıllarda hızlanmıştır. Bu durumu açıklayabilmek için bir tablo yapılmıştır.

Tablo: IV. 1985-1990 Sayım Yılları arasında Manisa İlinin İlçelere Göre Kentsel Nüfusları ve Artış Oranı.

<u>İlçeler</u>	<u>1985</u>	<u>1990</u>	<u>Artış Oranı %0</u>
Merkez	127012	185283	44.02
Ahmetli	8224	10221	43.48
Akhisar	68553	74002	15.30
Alaşehir	29484	36535	44.88
Demirci	16110	20372	46.94
Gölmarmara	10936	10981	0.82
Gördes	9246	9743	10.47
Kırkağaç	20512	21377	8.26
Köprübaşı	5338	5722	13.89
Kula	15019	17162	26.68
Salihli	63759	71035	21.61
Sarıgöl	9441	10640	23.91
Saruhanlı	11765	12898	18.39
Selendi	6168	6670	15.65
Soma	39088	50165	49.90
Turgutlu	65740	73734	22.95

Tablo: IV de görüldüğü gibi: Soma ve merkez ilçede artış oranı en yüksek değere ulaşırken Gölmarmara, Gördes, Kırkağaç, Köprübaşı ve Selendi ilçelerinde oldukça düşük gerçekleşmiştir.

Kentsel nüfus içinde Manisa kentinin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Merkez ilçenin nüfusu 1927 yılında 30877 iken 1940 yılında 37623'e yükselmiş, ancak II. Dünya Savaşı yıllarında 32079'a düşmüştür. Daha sonra çok yavaş artarak 1955 de 44769'a ulaşmıştır. 1955 yılından sonra nüfus daha hızlı bir tempoyla artmaya başlamış 1985 yılında 127012'ye ulaşmıştır. Bu hızlı artışta Organize Sanayi Bölgesinin önemli etkisi olmuştur. Zira 1971 yılından itibaren hizmete sokulan tesis ile gelecekte Manisa'nın bir sanayi şehri olması planlanmış ve bunda da başarılı olunmuştur. Fabrika kurmak için gerekli

bütün alt yapıya sahip olan Organize sanayi bölgesinde şu anda 65 adet çok çeşitli dalda üretim yapan (elektronik sanayiinden mobilya ya kadar) sanayi tesisi mevcuttur. 1950 yılında 158 283'e ulaşan nüfusu ile Manisa, Türkiye illeri arasında 25. inci sırada Ege Bölgesi içinde İzmir ve Denizli'den sonra 3. sırada bulunmaktadır. Artış hızı %0 44 .02 ile Ege Bölgesi illerinin merkez ilçeleri arasında en hızlı artışa sahip ilçesi durumundadır. (İzmir%033.66, Denizli%036.64, Aydın%0 32.87, Uşak %034.68, Kütahya%0 20.03, Muğla %027.28, Afyon% 24.99).

İlin nüfus yoğunluğuna gelince: 1927 yılında km² ye 37 kişi düşerken 1990 yılında 83 kişiye yükselmiştir. Oysa bu rakam aynı yıl 74 olan Türkiye ortalamasından yüksektir. Manisa'nın 83 olan ortalama yoğunluğu ilçelere göre değişir. Yoğunluğu en yüksek olan ilçe Turgutlu olup km² ye 136 kişi düşmektedir. Turgutlu'yu merkez ilçe ve Salihli takip eder.(km² ye 104 kişi) (Şekil 4) Nüfus Yoğunluğu en düşük ilçeler Selendi (km² ye 34), Gördes(km² ye 38) dir. Bu iki ilçenin yüzölçümün büyük bir kısmı dağlık ve ziraate elverişsizdir. Aynı özelliğe sahip Demirci ve Kula'nın da yoğunlukları il ortalamasının altındadır.

Nüfus yoğunluğunun 1927-1990 yılları arasındaki artışı her ilçede aynı olmamıştır. Bu durumu açıklayabilmek için Tablo V. yapılmıştır.

Bu tabloda görüldüğü gibi 1927 yılında km² ye 24 kişinin düştüğü Salihli, 25 kişinin düştüğü Alaşehir, 30 kişinin düştüğü Turgutlu ve 40 kişinin düştüğü merkez ilçede en yüksek artış görülmüştür. İlde sulanabilen topraklar nüfus ve yerleşmenin yoğunlaşmasına yol açmaktadır. Yoğunluğu en az artan ilçeler ise Gördes (km² ye 12'den 38'e) ve Kula (km² ye 21'den 49' a)dir. İlin yakın yıllarda oluşturulan ilçelerinde böyle bir mukayese yapma imkanı yoktur. 1990 yılı sayım sonuçlarına göre bazı ilçelerin yoğunlukları 1985 yılına oranla azalmıştır (Şekil 3-4). Bu durum iç göçlerle ilgilidir.

Tablo V: Manisa İli İlçelerinin (1927-1990 yıllarında nüfus Yoğunlukları).

<u>İlçeler</u>	<u>1927</u>	<u>1990</u>
Merkez	40	104
Akhisar	37	76
Alaşehir	25	93

Demirci	24	48
Gördes	12	38
Kırkağaç	39	84
Kula	21	49
Salihli	24	104
Sarıgöl	----	79
Saruhanlı	----	82
Selendi	----	34
Soma	33	93
Turgutlu	30	136

Manisa ilinde nüfusun genel olarak verimli birikinti konileri ve yelpazelerin yer aldığı Çal Dağı, Manisa dağı ve Bozdağların etekleri ile büyük bir kısmı sulanabilen ovalarda toplandığı görülür. Bu kısımlarda köyler birbirine yakın ve nüfusları kalabaktır. Adı geçen yerlerde sadece kur yerleşmeleri değil şehirler de birbirine yakın ve oldukça kalabalık nüfus barındırırlar (Manisa, Akhisar, Turgutlu, Salihli). Gördes yaylası orta derecede nüfuslanmış olup, yerleşmeler seyrek, bucak merkezleri dışında genellikle az nüfusludur. Şehir yerleşmelerinin de nüfusları fazla değildir. (6000-21000 arasında değişir). İlin en tenha kısımları ise Manisa Dağı, Yund Dağı ve Bozdağlardır.

Yurdumuzda 1950-1955 yıllarından beri artan nüfus iç göçleri hızlandırmıştır. İnsanlar daha iyi hayat şartları, iş imkanları, emniyet, istikrar ve çeşitli sosyal imkanlar elde edebilmek için serbestçe yer değiştirebilmektedir. İç göçlerde Manisa'nın ilginç bir durumu vardır. 1965 yılı sayım sonuçlarına göre göç alan iller ve bunların coğrafi dağılışını gösteren haritada göç alma yüzdesi 15-19 arasında olan 2. grup iller arasındadır (AKKAYAN 1979). Göçveren iller içinde ise % 10-14 ile 3. grupta bulunmaktadır. Bu durumda Manisa hem büyük miktarda göç alan hem de büyük miktarda göç veren bir il durumunda olup, verdiğiinden % 5 oranında daha fazla göç almaktadır.

1990 yılı ile ilgili ayrıntılı sonuçlar henüz yayınlanmadığı için 1985 sayım verilerine göre Manisa'da başka ilde doğanların toplam sayısı 232 096 olup bu sayı il nüfusunun % 22.2'sini oluşturur. İl dışında doğanların içinde 35 842 kişi ile Balıkesir başta gelir. Onu 17 536 kişi ile İzmir, 13 252 kişi ile Kütahya, 13 611 kişi ile Uşak, 8077 kişi ile Kars, 7942 kişi ile Mardin, 6245 kişi ile Afyonkarahisar, 5134 kişi ile Denizli illeri takip eder. Görüldüğü gibi Kars ve Mardin

dışında Manisa'ya göç veren iller Denizli, Uşak, Balıkesir, İzmir, Kütahya gibi komşu, Afyonkarahisar gibi yakın illerdir. Bu sekiz ilde doğanların toplam 107 639 olup Manisa dışında doğanların % 46'sını oluştururlar. Geri kalan % 54'nü diğer illerde doğanlar teşkil ederler. İle en az göç veren iller 343 kişi ile Hakkari ve 394 kişi ile Bilecik'dir.

Manisa'nın en fazla göç verdiği il İzmir olup Manisa doğumlu İzmirde yaşayanların sayısı 78915 dir. Bu sayı ile İzmir dışında doğanların %8' ini Manisa doğumlular teşkil ederler. Bu yüzden hem İzmir'e en fazla göç veren hem de İzmir'den göç alan il durumundadır. Bu yüzden İzmir'in Manisa üzerinde önemli bir etkisi vardır. Göç verdiği diğer illerin başında 14737 ile İstanbul ve 6836 ile Ankara gelir.

SONUÇ

1- Yüzölçümünü km² olan Manisa kapladığı alan ile Türkiye' de 17. sırada, nüfus sıralaması açısından ise 10. sırada yer almaktadır.

2- İl, tarihin ilk çağlarından bu yana elverişli ulaşım olanakları sebebiyle daima önemli bir yer işgal etmiş bugün de İzmir'i İstanbul ve Ankara gibi iki büyük kentimize bağlayan kara ve demiryolu üzerinde önemli bir transit merkez durumundadır.

3- İl nüfusu %0 18.83 lük bir hızla artmaktadır. İlin Gediz ovasında yer alan ilçelerinde artış oranı daha yüksek olup, plato sahasında yer alan ilçelerinde daha düşük artmakta hatta son yıllarda bazı ilçelerde azalma görülmektedir.

4- Manisa kentinin nüfus artışı %0 44.02 olup bu oranla Ege Bölgesi il merkezleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Bu artışta Organize Sanayi Bölgesinin kurulmasının önemli bir etkisi vardır. Zira sanayiciler için her türlü alt yapının mevcut olduğu bu tesis çok çeşitli sanayi kollarını kendisine çekmiş Ege Bölgesi içinde ziraat yanında, Manisa'nın önemli bir sanayi kenti olmasına da zemin hazırlamıştır.

5- İlin nüfus yoğunluğu 1990 yılında Türkiye ortalamasından yüksektir. Türkiye nüfusunda ilk defa 1985 yılında kentsel nüfus oranı kırsal nüfusu geçmiştir. Bu durum Manisa ilinde 1990 yılında gerçekleşmiş olup il nüfusunun % 51,1 ni kentsel nüfus oluşturmaktadır (1927 yılında bu oran% 30 idi).

6- İl içinde nüfus özellikle sulanabilen ovalarda ve dağların eteklerinde yoğunlaşmakta, yüksek kısımlarda ise yoğunluk azalmaktadır.

7- Manisa hem önemli miktarda göç almakta hem de önemli miktarda göç vermektedir.

8- Manisa ilinin Gördes, Demirci, Kula, Selendi gibi engebeli bölgelerinde bulunan ilçeleri ziraat imkanlarının kısıtlı olmasından dolayı göç vermekte, başta Manisa kenti olmak üzere, Akhisar, Salıhlı, Turgutlu göç almaktadır. Bu ilçelerin ziraat imkanları yanında işlek yollar üzerinde bulunmaları, ticaret ve sanayinin gelişmesine, dolayısıyla göç almalarına sebep olmaktadır.

9- İlin linyit dışında önemli yeraltı kaynağı olmayıp en önemli iktisadi faaliyet ziraattır. Sulama alanları genişletilerek daha modern usulde yapılacak ziraat, ilin çok daha fazla nüfusu barındırmasına imkan verecektir.

BİBLİYOGRAFYA

- 1- AKKAYAN, T. (1979). Göç ve Değişme . İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 2573 İstanbul.
- 2- AKŞİT, O. (1983). Manisa Tarihi. İÜ. Ed. Fak. Yay. No: 3104 İstanbul.
- 3- CUINET, V. (1894). La Turquie D' Asie Geographique Administrative Statistique Descriptive et Raisonné De Chaque Province De L' Asie Mineure Paris.
- 4- DARKOT, B. (1972). Türkiye İktisadi Coğrafyası. İÜ. Coğrafya Enst. Yay. No:51. İstanbul.
- 5- DARKOT, B. ve TUNCEL, M: Ege Bölgesi Coğrafyası. İst. Üniv. Coğr. Enst. Yayın No: 99. Türkiyat Matbaalık ve Neşriyat İstanbul. 1988.
- 6- DİE (1927-1985). Genel Nüfus Sayımları DİE Yay., Ankara.
- 7- DİE (1990). Genel Nüfus Sayımı Geçici Sonuçları. DİE Yay. No:1437, Ankara.
- 8- DİE (1990). Türkiye İstatistik Yılığ 1989. Die yay. No:1405, Ankara.
- 9- MANİSA TİCARET ODASI (1987). Manisa Organize Sanayi Bölgesi, Emek Matb. Manisa.
- 10- ROUGAN, F. (1892). Situation Commercial et Economique, Paris.
- 11- TANOĞLU, A. (1969). Nüfus ve Yerleşme. İÜ, Coğ. Enst. yay. No:45, İstanbul.
- 12- YÜCEL, T. (1987). Türkiye Coğrafyası, Türk Kültürünü Arş. Ens. Yay. No:68, Ankara.

SUMMARY

THE INCREASE IN POPULATION IN THE CITY MANİSA AND ITS CHARACTERISTICS

Manisa which is situated on the highways connecting east to west and north to south at the the present as it is in the old ages covers 13785 square km has 16.3 % of the surface of the Aegean region.

According to the 1990 census its population is 1151799, in respect to this it is the tenth most densely populated city in Turkey and the second in the Aegean region following İzmir. The population of Manisa in 1927 was 374 013, According to the 1990 census results, its population rose to 1151799, that is, within a period of 63 years it has been tripled.

Whereas, within the same period the population of Turkey from 13648270 to 56969109 that is it increased four fold.

The population of the city has been constantly increasing since 1927. This increase results from the excessive birth rate and the act of move into the city from the surrounding cities. The amount and the rate of the continuously increasing population have changed according to the censuses and significant differences have been observed.

The figures fell as low as 7.31‰, 7.10‰ between 1935-1940 and 1940-1945 and they increased as much as 31.21‰, 26.06‰ between 1950-1955 and 1955-1960.

The increase in the population of the city has been at different rates in the urban population and the rural population. While the rural population was 244 486 in 1927, it rose to 562259 in 1990, with an increase of 2.3, the urban population rose from 108,481 to 589 540 in 1990, with an increase of 5.4.

The rural population kept rising from 1927 until 1985 while the rural population was 568 223 in 1985, it fell to 562 259 in 1990. The towns which have a declining rural population are Köprübaşı, Selendi, Sarıgöl, Kula, Demirci.

The urban population has constantly increased within the priod excluding 1940-1945 while the increase was slow, at the begining especially, after 1980 it was the other way round.

The urbanisation phenomen on which was seen throughout Turkey has also affected Manisa. The population of all the towns has constantly been increasing since 1927. In the city Manisa and Soma the rate of population is the highest and in Gördes, Kırkağaç,

Gölmarmara, Selendi it is the lowest while. The population of the city Manisa was 30.877 in 1927, it rose to 37 623 in 1940. And it increased 32079 in 1945. It reached 127012 in 1985 by increasing faster than usual.

Organised Industrial Enterprise (Organize Sanayi Bölgesi) has played an important role in this increase.

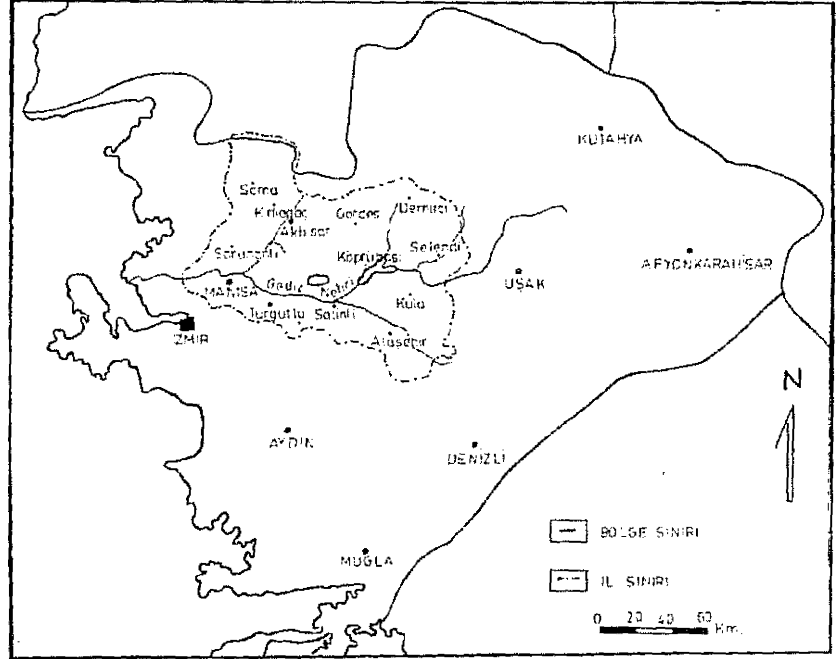
While the population density was 37 people per square km in 1927, this figure rose to 83 people per square km in 1990. Turgutlu is the town with the highest density rate where 136 people faal per square km. It is followed by Salihli ard the central town. The town whose density rate is the lowest are Gördes 38 persons per square km and Selendi (34 people per square km). While the density rate in Salihli, Alaşehir, Turgutlu and in the central town has been repadly increasing since 1927, it has been increasing at a lower rate in Gördes and Kula.

The population, as a rule, is concentrated at outskirts of the Çal Mountain, the Manisa Mountain and the Bozdağ where the heap cones are fertile. And a great number of the population is concentrated in the irrigatable plains. The Gördes Plateau is populated at medium rate.

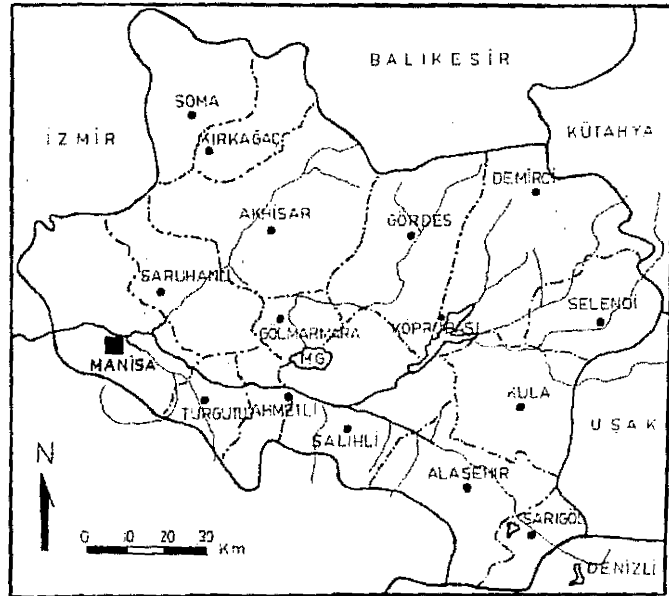
The Manisa Mountain, the Yund Mountain and the Bozdağlar are the most scarcely populated areas.

This increasing population has accelerated the domestic move (migration) since 1950-55, Manisa has a characte ristic not only with its population moving from the other cities but also with the population moving to the other cities. According to the 1985 census the total amount of the people who were born out of Manisa was 232096. Among them, Balıkesir (with 35842 people) comes in the first place İzmir (13252 people) comes in the second, Uşak (13611 people). Kars (8077 people), Mardin (7942 people), Afyonkarahisar (6245 people), Denizli (5134 people). Except Kars and Mardin the cities from which there is a move to Manisa . The total amount of the people who were born in Denizli, Uşak, Balıkesir, İzmir and Kütahya. which surround Manisa, is 107639 in Manisa.78915 people who were born in Manisa live in İzmir at the present. In this respect, Manisa is the city which has the highest moving population to İzmir.

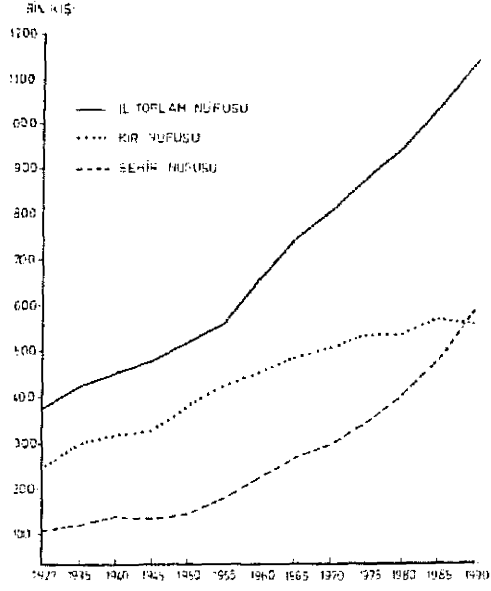
Manisa, whose population we have examined so far, has agricilture the most significantly among its other economic sectors if the parts which could be irrigated are broadened, and if agriculture could be realised wiht more modern techniques, the city could house more population.

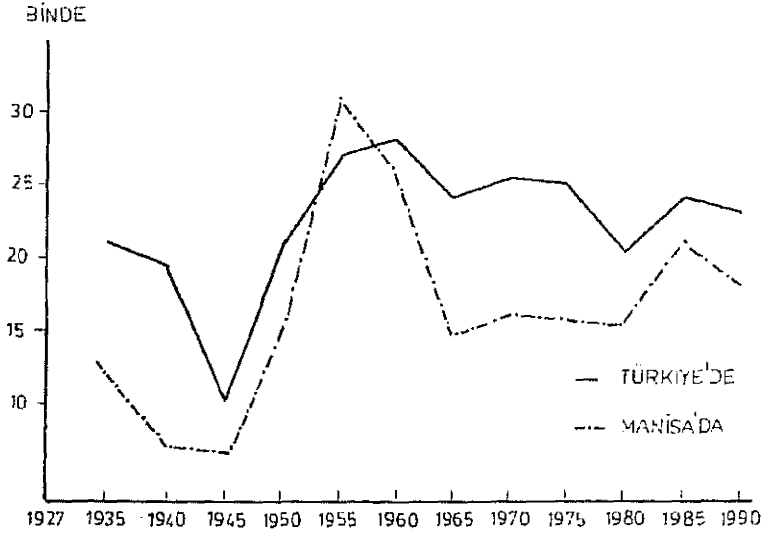
Şekil 1: Manisa İlinin Ege Bölgesi İçindeki Yeri

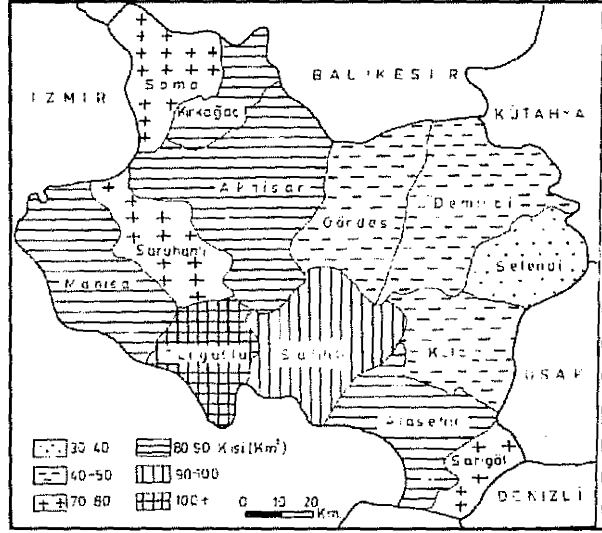
Şekil 2: Manisa İl'inin İdari Bölünüşü

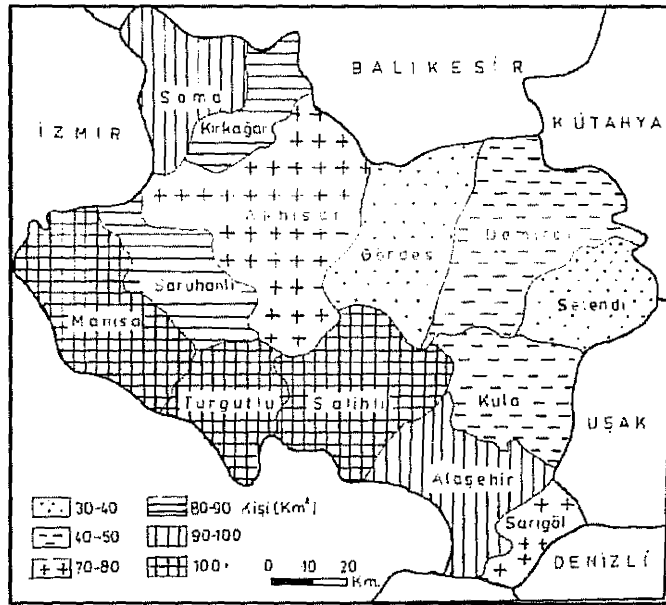
Şekil 3: Manisa İl'inde Sayımlara Göre Kırsal, Şehir ve Toplam Nüfus.

Şekil 4: Türkiye'de ve Manisa İl'inde Nüfus Artışının Yıllara Göre Durumu.

Şekil 3: Manisa İli'nin İlçelere Göre Nüfus Yoğunluğu (1985)

Şekil 6: Manisa İli'nin İlçelere Göre Nüfus Yoğunluğu (1990)